

Primljen 15. 9. 2001.
Prihvaćen 1. 10. 2001.

TEMPUS PROJEKT KOMUNIKACIJSKA KOMPETENCIJA U VIŠEJEZIČNOJ SREDINI

Mirjana Vilke*
Zagreb

Mišljenje je velikog broja stručnjaka koji se bave djecom, ali i laika na tom području, da naši mladi naraštaji teško izražavaju misli na hrvatskom, svom materinskom jeziku, da im je rječnik oskudan, a rečenice štute i da su nesigurni u upotrebi standardnoga govornog i pisanog izraza, drugim riječima da je njihova komunikacijska kompetencija na vrlo niskom stupnju.

Uzroke za takvo stanje, logičan je zaključak, u prvom redu valja tražiti u školskom sustavu, posebno u nastavi hrvatskog jezika, te u odnosu nastave prema dijalektu koji dijete govori u obitelji i svakodnevnom životu, ili prema drugom jeziku ako se radi o dvojezičnoj (manjinskoj) zajednici.

Skupina stručnjaka koji se bave razvojem dječjega govora u sklopu *Laboratorija za psiholingvistička istraživanja Edukacijsko rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*, pod vodstvom dr. Melite Kovačević, prije nešto više od godine dana odlučila je provesti ambiciozni pothvat: objektivno dijagnosticirati stanje u našem školstvu i poduzeti mjere kako bi se povećala komunikacijska kompetencija naših učenika.

Dug je bio put od želje da se poboljša jedna od najvažnijih odrednica obrazovanja učenika do u tančine razrađenog projekta, dovoljno dobro objašnjenog da bi ga prihvatila

zahtjevna Europska zajednica, koja kroz svoje institucije za kulturu odobrava i financira TEMPUS projekte.

Preskočit ćemo opis problema s kojima su se voditelji Projekta suočavali tijekom njegova nastajanja i zadržat ćemo se na fazi u kojoj se taj dvogodišnji projekt nalazi sada, u drugoj polovici prve godine svog postojanja.

Uz voditeljicu, dr. Melitu Kovačević, u nje-mu sudjeluje još sedam stručnjaka različitih zvanja, bliskih ovoj problematici, sa zagrebačkog sveučilišta (Edukacijsko rehabilitacijski fakultet, Učiteljska akademija i Filozofski fakultet), te po jedan stručnjak s tri ostala hrvatska sveučilišta – u Splitu, Rijeci i Osijeku.

Kako bi postupci rada i rezultati kojima se teži bili sumjerljivi i usporedivi s postupcima i rezultatima u drugim zemljama, u Projektu djeluje i po jedan stručnjak sa sveučilišta u Ljubljani, Trstu, Segedinu, San Sebastianu (Baskija) i Beču. Sveučilište u Beču ujedno je i administrativna spona i posrednik između ovog projekta i središta u Bruxellesu.

Projekt obuhvaća suradnju učitelja, pedagoga i ravnatelja osnovnih škola i vrtića koji su se do sada istaknuli u uočavanju i rješavanju problema vezanih za usvajanje komunikacijske kompetencije svojih učenika. Među njima važno mjesto zauzimaju učitelji hrvatskog jezika iz škola nacionalnih manjina.

* Mirjana Vilke, Filozofski fakultet, Odsjek za engleski jezik i književnost, I. Lučića 3, 10000 Zagreb; telefon: (01) 6120052; e-mail: miriana.vilke@zo.tel.hr

Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske obaviješteno je o Projektu, a njegov ga je Odbor za obilježavanje Europske godine jezika uvrstio na svoju web stranicu.

Prvenstvena zadaća Projekta jest omogućiti jednak razvoj komunikacijskih vještina u svim jezičnim idiomima kojima govore djeca u hrvatskim školama. To se u prvom redu odnosi na razvoj komunikacijskih sposobnosti na standardnom hrvatskom jeziku, ali i na pozitivniji odnos prema jezičnim varijetetima kojima djeca govore u obitelji i neposrednom, dnevnom okruženju, bilo da se radi o substandardnom govoru, dijalektu, ili jeziku nacionalne manjine. Put kojim bi se to nastojalo postići bio bi preko redefinicije i reforme onog dijela obrazovanja budućih učitelja koji obuhvaća nastavu hrvatskog jezika.

Do sada je održano nekoliko radnih skupova članova Projekta, većina ih je bila u Zagrebu, a posljednja dva u trajanju od po tri puna radna dana u Dubrovniku u prostorijama MSHS-a (Međunarodnog središta hrvatskih sveučilišta).

DOSADAŠNJI REZULTATI

Budući da je zaključeno kako ciljna skupina djece kod koje će se ispitivati stupanj komunikacijske kompetencije budu učenici nižih razreda osnovne škole, a djeca iz vrtića da budu kontrolna skupina, u prvoj su fazi Projekta analizirani nastavni planovi i programi te radni materijali za nastavu hrvatskog jezika koji se upotrebljavaju u školama od prvog do četvrtog razreda. Rezultati analize pokazali su da postoji raskorak između razvijanja jezične i govorne kompetencije učenika u korist prve, te da je veći dio nastavnog programa namijenjen

učenju gramatike i gramatičkih pravila. Nazočnost nastavnika pokazala je da mnoge teškoće u govornom izražavanju treba pripisati učiteljevu prekomjernom ispravljanju „pogrešaka“ i inzistiranju na standardnom govoru u vrijeme kad se mnogi učenici s njime tek prvi put susreću. Zaključeno je da stanje ne zadovoljava i da su potrebne promjene.

U daljnjem radu izrađeni su za učitelje i učenike upitni listovi o odnosu forme i sadržaja u nastavi hrvatskog jezika, te odnosu učitelja prema dijalektu/jeziku kojim učenik govori kod kuće. Odgovori trebaju sadržavati osobne procjene učitelja i učenika.

Na posljednjem sastanku u Dubrovniku, održanom od 6. do 9. rujna 2001. godine, članovi Projekta u „domaćem“ sastavu, to jest predstavnici hrvatskih sveučilišta i predstavnici škola, ali bez predstavnika stranih sveučilišta, kroz bogate i plodonosne razgovore donijeli su sljedeće zaključke: predložili su nacrt predmeta i sadržaja koje bi buduća nastavnici trebali obrađivati na nastavničkim školama i fakultetima kako bi se osposobili za suvremene i obrazovane stručnjake koji odgajaju mlade naraštaje kao slobodne pojedince, koji bez straha od tradicionalnih „pedagoških mjera“ izražavaju svoje misli, ideje i stavove na dobrom i bogatom jeziku. Posebno se isticalo da u stvaranju nastavnih programa i nastavnih materijala treba strogo voditi računa o spoznajnim mogućnostima pojedinih dobnih skupina, što zasad, nažalost, nije slučaj u našem školskom sustavu.

Kao jedna od aktivnih djelatnica Projekta nadam se da će njegovi rezultati unijeti više svjetla u naše školsko sivilo, kako bi nastava hrvatskog jezika postala radost i uzbuđenje otkrivanja ljepote i složenosti jezika i onoga što je do sada na njemu izgovoreno i napisano.